

# Nabiranje regrata, a ne za solato

Besedilo in foto: Andrej Podobnik Ilustracije: Simon Zidar

Pri skupinah rastlin, ki se razmnožujejo apomiktično (njihova semena se razvijajo, ne da bi pred tem poteklo združevanje spolnih celic), so hčerinske rastline genetske kopije starševskih, če seveda ne pride do mutacij. Tako se je z razmnoževanjem, ki je v bistvu nespolno, in naključnimi mutacijami razvilo veliko število stabilnih genetskih tipov, ki jih sistematično vrednotijo kot samostojne (male) vrste. Izraz male vrste je uveljavljen v rastlinski sistematični in pomeni vrste, ki jih je težko razlikovati od podobnih vrst.

Zaradi majhnih morfoloških razlik in fenotipskega variiranja pod vplivom okolja je vrste med seboj težko razlikovati, če se s skupino posebej ne ukvarjamo. Herbarizirane rastline lahko določimo samo, če so razlikovalni znaki jasno vidni, zato so v določevalnih ključih pri apomiktičnih skupinah tudi napotki za nabiranje (in herbariziranje). Če so rastline nabrane nezadostno ali nepravilno, določitev herbariziranega materiala običajno ni mogoča.

Pri regratih (rod *Taraxacum*) se maloštevilne vrste razmnožujejo spolno, večina vrst pa je apomiktičnih. Število do sedaj opisanih vrst je izredno veliko. Tako je za Veliko Britanijo in Irsko navedenih več kot 200 vrst, za ozemlje Češke skoraj 180 vrst, za Nemčijo 370 vrst. Težavnost skupine se kaže že v tem, da se strokovnjaki izogibajo izdelavi dihotomnih določevalnih ključev, ki bi nedvoumno pripeljali do razločevanja med vrstami.

Za ozemlje Slovenije rod še ni bil sistematično obdelan. *Mala flora Slovenije* navaja pet agregatov vrst (ki ustrezajo petim sekcijam rodu), samo pozni regrat (*Taraxacum serotinum*) je naveden na nivoju vrste. Za razliko od drugih apomiktičnih skupin v *Mali flori Slovenije* pri regratih ni navodil za nabiranje in herbariziranje, zato je kar nekaj verjetnosti, da del zbranega herbarijskega gradiva ni določljiv.

## Kako nabirati regrate za herbarij?

Večji del navodil povzeman po delu *Dandelions of Great Britain and Ireland* (Dudman & Richards, 1997).

Najboljši čas za nabiranje je začetek cvetenja, torej ko se odprejo prvi koški in so ostali še v popkih. Izigibati se je treba



Predstavniki regrata iz sekcije Ruderalia (*Taraxacum* sect. *Ruderalia*).

primerkom, ki so izpostavljeni paši ali košnji, primerkom v senci, tudi nenavadno velikim ali mladim rastlinam. Odveč je dodati, da obolele rastline in rastline, ki so izpostavljene kakršnemu koli stresu, niso primerne. Navodilo, da nabiramo tipične primerke, lahko razumemo tako, da ne nabiramo primerkov, ki odstopajo od večine primerkov v populaciji.

Rastlino odrežemo pod listno rozeto, večje primerke razdelimo. Za določitev zadostujejo »betev« s koškom in približno 10 listov, ki se ne prekrivajo. Rastline je najbolje takoj vložiti v terensko mapo in liste čim bolj poravnati. Obnese se, da rastlino vložimo v polo, v kateri in s katero jo bomo sušili. Ne da bi rastlino premikali, lahko kasneje, ko rastlina nekoliko ove-

ne, kar v tej polji poravnamo prepognjene listne segmente. Kadar primerke razdelimo na več delov, ki jih herbariziramo, velja označiti, da vsi posušeni deli pripadajo isti rastlini.

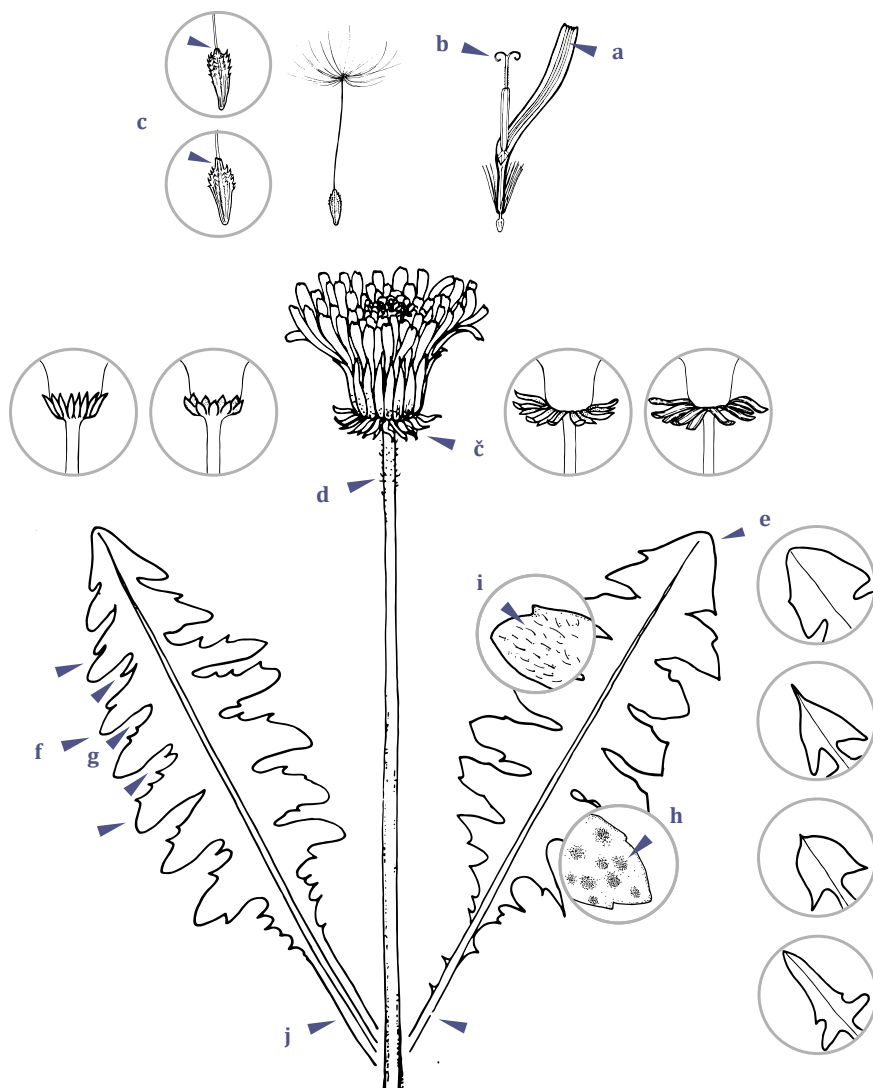
Primerke je treba posušiti čim hitreje, da se ohranijo barve. Papir za sušenje menjavamo vsaj enkrat na dan, še bolje dvakrat. Ta skrb odpade, če sušimo z vročim zrakom. Praviloma naj bi bil material posušen v dveh dneh, kar pa komaj dosežemo z dvakratnim menjavanjem papirja.

Kljub skrbnemu sušenju je nekatere za določevanje pomembne značilnosti pri herbariziranih primerkih težko ali celo nemogoče opazovati. Zato je koristno, da v naravi zabeležimo barvo zunanje

strani listnega peclja notranjih in zunanjih listov v rozeti, pege na listnih krpah in/ali delu lista, ki povezuje listne krpe, položaj zunanjih ovojkovih listov in njihove dimenzije, premer popolnoma odprtega koška, barvo prog na jezičkih cvetov, barvo brazde. Vsaj nekatere od omenjenih značilnosti lahko zabeležimo s fotografiranjem.

Pri nekaterih skupinah regratov so za določevanje potrebne tudi zrele rožke, kar prinaša dodatne težave. V času, ko regrat plodi, so rastline že preveč razvite za ustrezno nabiranje. Nezreli plodovi včasih med sušenjem še nekoliko dozori-jo; druga možnost je, da cvetoči primerki razvijejo plodove v vazi.

Avtorja opozarjata tudi, naj posušenih primerkov ne lepimo v herbarijsko polo. Pri določevanju je marsikdaj treba pogledati primerek tudi z druge strani. Prav tako odsvetujeta nabiranje več primerkov za eno herbarijsko polo. Na enem rastišču neredko raste skupaj tudi več vrst. Z opazovanjem nekaterih za regrate sistematsko pomembnih znakov, kot sta oblikovnost listov in položaj zunanjih ovojkovih listov, bomo hitro ugotovili, kateri skupaj rastoči regrati so si podobni in verjetno pripadajo isti vrsti, kateri pa se od teh razlikujejo. Včasih je prav zanimivo videti značilnosti, ki jih pri nabiranju za pomladansko solato spregledamo. Resnici na ljubo – regrat za solato navadno nabiramo pred cvetenjem. ✨



S puščicami so nakazani nekateri za določanje regratov pomembni znaki, kot so a) barva proge na jezičkih cvetov, b) barva brazde pestiča, c) oblika in velikost stožčastega podaljška telesa rožke, č) položaj zunanjih ovojkovih listov in prisotnost kožnatega roba na njih, d) dlakavost betve koška, e) oblika končne listne krpe in f) stranskih listnih krp listov, g) oblika povezave med listnimi krpami, prisotnost manjših krp ali zobcev med njimi, h) prisotnost peg na listih in njihova velikost, i) dlakavost listov in j) okriljenost listnega peclja. Zato je pomembno nabirati in herbarizirati rastline tako, da je te znake možno opazovati, stanja znakov, ki so pri herbariziranih rastlinah težje vidna ali sploh ne, pa zapisati že ob nabiranju svežih rastlin.

## Trachemys scripta, kako ti je ime?

Besedilo: Gregor Lipovšek

Ime popisana sklednica se v Sloveniji uporablja za vrsto *Trachemys scripta*, v katero sodita podvrsti rdečevratka in rumenovratka. Ime se uporablja tudi v dokumentih državnih inštitucij. Eden zadnjih primerov so *Strokovne podlage za obvladovanje močno razširjenih invazivnih tujerodnih vrst za vrsto popisana sklednica (Trachemys scripta)*, ki jih je Zavod RS za varstvo narave pripravil marca 2018. Ker gre za terminološko popolnoma napačno uporabo rodovnega imena *Trachemys*, v praksi velikokrat prihaja do nejasnosti in zmede. Na to nakazuje na primer dejstvo, da ljudje sklepajo, da se lahko popisana sklednica križa z močvirsko sklednico (*Emys orbicularis*), saj ime napačno nakazuje, da sta obe sklednici. V naravi se rodova *Emys* in *Trachemys*

s svojimi predstavniki pojavljata na različnih celinah in med njima ni znanega križanja.

V Herpetološkem društvu za odpravo neskladja predlagamo, da se za rod *Trachemys* uporablja ime **gizdave želve**, ki se je v preteklosti že uporabljalo, za vrsto *Trachemys scripta* pa ime **okrasna gizdavka**. Podvrsti *Trachemys scripta scripta* in *Trachemys scripta elegans* naj obdržita svoji že splošno uveljavljeni imeni, torej **rumenovratka** in **rdečevratka**.

Slovensko ime družine, v katero spadata oba rodova, – sklednice (Emydidae) – se ohrani. ✨